

TODOR MANOJLOVIĆ FÜGEFÁJA

PAVLE UGRINOV

Egy átlagos bánáti ház, egy közönséges bánáti utca, egy egyszerű bánáti szoba, különféle dolgokkal és apró dísz tárgyakkal teletömve. Milyen távol van ez attól a ragyogó mediterráneumtól, amelyről Todor Manojlović egy álló óráig mesélt nekünk, mielőtt kimentünk volna a kertbe! A mediterráneum megszállottja; neki ez jelenti a kiindulópontot, s magának az életnek a velejét. A földközi-tengeri városokról, a növényekről, a fákról, és persze, a mediterrán égről és a napsütésről mesélt nekünk. Micsoda ellentéte mindez a megkopott nagybecskereki háznak, ahol öregségében, mondhatni száműzetésében meghúzódott, az újabb nemzedék számára ismeretlenül.

(Mégis, Sava Šumanović egyik vászna, a *Gyümölcsfák a hegyen*, amely a szobájában pontosan az ágya fejénél függ, bizonyos szögből nézve olyan hatást kelt, mintha a költő virágzó gyümölcsösben aludna.)

A kertbe egy könnyű vászonszéket hoz ki, s odateszi a megroggyant fal elé, szorosan egy növendékfácska mellé. Ellentmondást nem tűrően azt akarja, hogy ott filmezzük. Az operatőr forgolódik, nézi, hova álljon, megállapítja, hogy a vessző a keleti oldalon van, mert a délutáni nap a nyugatira ért. Arra viszont, nyugat felé, nincs sem fal, sem fácska, csak egy közönséges, jellegtelen kerítés, amely a két szomszédos kertet választja el. Tisztán, messzire ellátni.

Felhőfoslány sincs az égen, amely kék és áttetsző. A költő merev tekintettel néz a nyugati messzeségbe, s lassan átengedi magát a nap langyos melegének. Mintha ezzel valamit sejtetne velünk.

Ül a burjánzó gazban, a kinyagdult karszékben, melegen öltözve, a rozzant fallal a háttérben, s újból belefog a mesébe a mediterráneumról, költészetének erről az ihletőjéről. Nekünk úgy tűnik, a film nem fog éppen megfelelni a mesének, nem hisszük, hogy mindez valamennyire is meggyőző lesz, ellenkezőleg, inkább csúfondáros, majdhogynem kigúnyolása – nemcsak a Földközi-tengernek, hanem elsősorban neki magának, a szalmakalapos költőnek. Ő azonban akkor váratlanul megfordul, és ezt mondja: – Ez a fügefa itt. – Ez a füge a fal mellett, a napsütésben –, és mi egyszerre felfedezzük a szerteágazó, leveles fügefát, a két vessző között, elképedve, hogy eddig nem vettük észre. Az ég szerelmére, hogyan is lehetne fügefa a bánáti kertben?! És mégis, ez valóban egy halványzöld, világosszürke, göcsörtös és egészséges fügefa volt, terméssel, amely kéjesen és kihívóan duzzadt előttünk.

Egy pillanat alatt minden megváltozott: rádöbbenünk, hogy a költő valóban egy fügefa előtt ül, nem pedig egy vessző mellett, ahogy először tűnt, hogy a nap egyenesen az arcába tűz, s a fején levő kalap a – mediterrán – naptól óvja. Ugyanabban a pillanatban a tengerparton találjuk magunkat, valamilyen kőfal mellett, egy lombos fügefa alatt, a mediterráneum szívében. Egyszerre minden más lett. A szavai igazaknak hangzanak. Todor Manojlović többé nem Bánátban, hanem valahol a tengeren van, napsütéses ragyogásban, fügefák között. – Ez a füge a fal mellett – mondja, s ezzel új kezdete lett a költészetéről, a Földközi-tengerről szóló meséjének, zümmögő kameránk előtt, Bánát közepén, nagybecskereki házának kertjében.

KARTAG Nándor fordítása